

BİR DİLİN ÖLÜMÜYLE İNSANLIK NEYİ KAYBEDER? (ÇUKUROVA ARAPÇASI ÖRNEĞİ)

Prof. Dr. Muna Yüceol ÖZEZEN¹

En azından 70.000 yıldır gezegenimizde dolaşan *Homo sapiens* “zeki İnsan” muhtemelen doğu veya güney Afrika’dan dünyaya yayılırken diğer *Homo* cinslerine (*Homo ergicus*, *Homo erectus*, *Homo antecessor*, *Homo heidelbergensis*, *Homo neanderthalensis*, *Homo australapithecus*, *Homo solensis*, *Homo floresiensis*, *Homo denisova*, *Homo rudofensis*, *Homo ergaster* vb.) ne olduğu konusu, bugün antropologların en çok kafa yordukları konulardan biridir: Türler birbirine mi karıştı yoksa *Homo sapiens* yayıldıkça karşılaştığı diğer *Homo* cinslerine soykırım uygulayıp zekasını onları yok etmek için mi kullandı? Eğer ikinci olasılık gerçeği yansıtıyorsa, bugün, bize benzemeyeni yok etme eğilimimiz bize atamız *Homo sapiens*’ten miras kalmış demektir. Y. N. Harari, yakın zamana kadar savanada yaşayan orta hâlli yaratıklar olduğumuzu, bu yüzden aslında hâla korku ve endişelerle dolu olduğumuzu ve bunun da bizi fazlasıyla zalim ve tehlikeli kıldığını söylüyor (2017a, s. 25.). Başka bir deyişle, zulmümüz bilinçaltımızda hâla var olmayı sürdüren avlanma korkusuyla güdüleniyor olabilir.

Benzer korku, bugün yaban ortamlarda yaşayan hayvanların hayatta kalmaları için onlara birtakım stratejiler geliştirme imkânı veriyor. Evcil hayvanlar ise, kendilerini güvende hissettiklerinden giderek bu korkudan kısmen de olsa kurtulmuş olabilirler. Hatta evcil kedi ve köpeklerin avlanma içgüdüsünü bile neredeyse kaybettiklerini, insana bağımlı hâle geldiklerini biliyoruz. Buna göre, güven duygusunun insanı da korkularından uzaklaştırması ve onu daha az tehlikeli kılmaması beklenir. Ama acaba durum bu mu? Dünyada hâla avcı-toplayıcı hayatlar sürdüren küçük sosyal gruplar varsa da, *Homo sapiens* artık büyük ölçüde hayatını tarımla ve çobanlıkla kazanan gruplarla sanayileşmiş ve hatta dijitalleşmiş çağdaş

¹ Cukurova University, The Faculty of Science and Literature
The Department of Turkish Language and Literature, mozezen@cu.edu.tr

hem de daha yaşanılır bir dünya tesis etmek, birey-devlet ve devlet-birey ekseninde daha demokratik bir tutum sergilemekle mümkün olacaktır. Son olarak, Y. N. Harari'nin gezegenimizin bitki ve hayvan çeşitliliğine yönelik olarak söylediği bir sözü, dil için de söylememiz gerektiğini belirteyim. Şöyle diyor Harari: “Ne kadar çok türü ortadan kaldırmış olduğumuzu bilseydik, hâlâ hayatta olanları korumak için daha istekli olurduk.” (2017a, s. 85). Bizim de şöyle söylememiz kaçınılmaz: “Ne kadar çok dili ortadan kaldırmış olduğumuzu ve böylece neleri yitirdiğimizi bilseydik, hâlâ hayatta olanları korumak için daha istekli olurduk.”

Kaynakça

- Barnard, A. (2019). *Tarihöncesinde Dil*. (İngilizceden Çeviren: M. Doğan). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Harari, Y. N. (2017a). *Hayvanlardan Tanrılara Spiens (İnsan Türünün Kısa Bir Tarihi)*. (İngilizceden Çeviren: E. Genç). İstanbul: 42. Baskı, Kolektif Kitap.
- Harari, Y. N. (2017b). *Homo Deus (Yarımın Kısa Bir Tarihi)*. (İngilizceden Çeviren: P. N. Taneli). İstanbul: 11. Baskı, Kolektif Kitap.
- Koçak, M. (2013). *Çok-Kültürlülük Açısından Dil Hakları*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Nettle, D.- Romaine, S. (2002). *Kayıbolan Sesler: Dünya Dillerinin Yok Oluş Süreci* (İngilizceden Çeviren: H. Ö. Turgan). İstanbul: Oğlak Bilimsel Kitaplar.
- Lévi-Strauss, C. (1996). *Yaban Düşünce* (Fransızcadan Çeviren: T. Yücel). İstanbul: 2. Baskı Yapı Kredi Yayınları.
- Türker, S. (2014). İslam ve tarihsel İslam üzerine felsefi analizler. *Bize Yön Veren Metinler I-II* (Derleyen: A. Alatlı). İstanbul: Kapadokya Meslek Yüksekokulu Yayınları.
- Uygur, N. (2011). *Dilin Gücü*. İstanbul: 5. Baskı, Yapı Kredi Yayınları: 936.